

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Karel Drábek

Sto let od narození akademika Bohumila Bydžovského

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 25 (1980), No. 5, 283--284

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139789>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1980

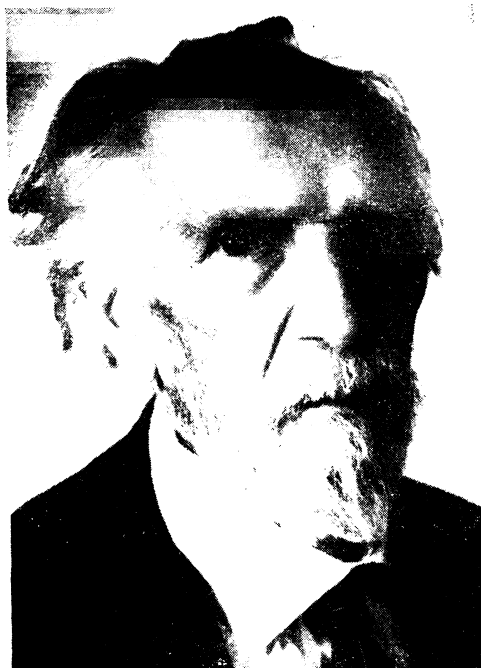
Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea zprávy &

STO LET OD NAROZENÍ AKADEMIKA
BOHUMILA BYDŽOVSKÉHO

Dne 14. března vzpomenu všichni naši matematici stého výročí narození význačného geometra akademika Bohumila Bydžovského, profesora matematiky na přírodovědecké, později matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy.

Narodil se v Duchcově, kde jeho otec pracoval jako inženýr výstavby dolů a drah. Život Bohumila Bydžovského od nejranějšího mládí nebyl snadný, neboť jako čtyřletému mu zemřela matka. Podle bydliště svého otce, který se často služebně stěhoval, navštěvoval českou i němec-

kou školu (Duchcov, Košťany u Teplic, Praha-Vinohrady, Litvínov). Od roku 1890 studoval na Akademickém gymnáziu v Praze, kde maturoval v roce 1898 s vyznamenáním a pochvalou za soukromou četbu v řečtině. Po absolvování gymnázia znal německy (tento jazyk výborně ovládal již před vstupem do gymnázia), dále pak francouzsky, anglicky a italsky. Od zimního semestru 1898/99 až do roku 1902 byl zapsán na filozofické fakultě pražské univerzity, kde studoval matematiku a fyziku a kde také navázal trvalé přátelství s Janem Vojtěchem, pozdějším profesorem Českého vysokého učení technického v Praze. Vlivem Eduarda Weyra, profesora pražské techniky, který působil tehdy na univerzitě jako docent geometrie a jemuž ve jmenování profesorem zabránila náhlá smrt, se začal soustavně zajímat o geometrii. Závěrečnou státní zkoušku z matematiky a fyziky vykonal koncem roku 1902 (u prof. Studničky a Strouhala), potom předložil disertační práci „O integrálech hypereliptických“, zpracovanou na námět prof. Petra. Po hlavním rigorózu z matematiky (prof. Petr, Koláček a Strouhal) a vedlejším z filozofie (prof. Masaryk a Drtina) byl 30. 11. 1903 prohlášen doktorem filozofie (PhDr.).

Důležitým obdobím jeho života bylo jeho působení na malostranském gymnáziu v Praze a postupně na reálkách v Kutné Hoře, Kladně a Karlíně, kde se seznámil s problematikou tehdejší střední školy. Proto věnoval mnoho svých sil jednak sepsání nových učebnic, jednak se trvale podílel na reformách, popř. na úpravách studia na těchto školách.

Na Univerzitě Karlově se habilitoval 18. 5. 1909. Od škol. roku 1910/11 do června 1917 suploval v oddělení pro odbor strojního a elektrotechnického inženýrství přednášky z vyšší matematiky, proto se také habilitoval i na pražské technice 11. 5. 1911. Jako profesor karlínské reálky dostal k výkonu této funkce trvalou dovolenou. Byl pak 27. 6. 1917 jmenován na pražské univerzitě titulárním mimořádným, 15. 9. 1919 mimořádným a 20. 5. 1921 řádným profesorem matematiky.

Jako profesor měl poměrně vysoký pedagogický úvazek (celkem 9 hodin týdně v obou semestrech), neboť vedle prosemináře (cvičení z analytické geometrie z látky pro 1. státní zkoušku; čtyřsemestrový kurs — 2 hod.) vedl ještě seminář (2 hod.) věnovaný některému problému z algebraické geometrie. Algebraickou

geometrii přednášel samostatně rovněž ve dvouletém kursu, a to v zimním semestru vždy 5 hodin, v letním pak 3 hod., když další 2 hod. měl speciální přednášku z tohoto oboru (ovšem také zaměřenou ke II. státní zkoušce).

Prof. Bydžovský byl u svých žáků velmi oblíben, neboť měl své přednášky i seminář vždy vzorně připraveny. Je známo, že každou přednášku znovu pečlivě promýšlel i co se týče zápisu na tabuli (ve své pracovně měl k tomu malou tabuli a když se připravoval, asistent musil odmítat návštěvy). Při zkouškách, které konal sice s náročností na znalosti studentů, byl vždy spravedlivý a lidsky ohleduplný.

Měl rád svůj národ a tomu podřizoval též své osobní snažení, ať už šlo o povznesení úrovně středních škol, či o dobrou přípravu jejich učitelů nebo budoucích vědeckých pracovníků. Proto velmi těžce nesl dobu od mnichovského diktátu po celou okupaci republiky. Tak 16. 3. 1939 (čtvrtek) přišel na svou pravidelnou přednášku z algebraické geometrie do velké posluchárny matematického ústavu v budově U Karlova 3 a všem přítomným bylo ihned patrné jeho velké rozrušení. Po opětování pozdravu zůstal chvíli stát u katedry, pak si otřel slzíci oči, a třesoucím se hlasem oslovil přítomné a řekl: „Musíme pracovat“, a začal přednášet. Teprve později jsme si uvědomili, jak tuto nutnost práce prof. Bydžovský chápal.

Po „Akcii 17. listopad 1939“ proti českým vysokým školám přesídlil do Veselí nad Lužnicí. Od září 1942 do ledna 1943 pro podezření okupačních úřadů, že jeho syn Jan, žijící v zahraničí jako úředník Mezinárodního úřadu práce, je emigrantem a pracuje pro obnovu samostatnosti, byl společně s manželkou internován ve Svatobořicích u Kyjova na Moravě. Po propuštění pokračoval v ilegální práci jako člen Národního výboru ve Veselí až do dnů Květnového povstání v roce 1945. Tehdy svým neohroženým postojem zabránil odjezdu německého obrněného vlaku proti Praze.

Po ukončení 2. světové války se vrátil ke své práci na univerzitu, kde byl v roce 1946/47 rektorem, v následujícím roce prorektorem, ale v únoru 1948 byl znovu povolán řídit práci univerzity a byl znovu jednomyslně zvolen opět do funkce rektora. Jeho zásluhou byl také důstojný průběh oslav 600 let Univerzity Karlovy v roce 1948.

Prof. Bydžovský ukončil svou pedagogickou činnost až v roce 1957, kdy se opět vrátil do Veselí nad Lužnicí.

Za své vědecké zásluhy byl zvolen členem mnoha vědeckých společností u nás i v zahraničí. Jeho práce na poli vědy i pedagogiky byla po zásluze oceněna čestnými doktoráty (Varšava, Univerzita Karlova, Palackého univerzita), státní cenou a mnoha řády a medailemi. Pracoval také velmi úspěšně v Jednotě československých matematiků a fyziků, ať už jako redaktor matematické části (tehdy ještě nerozděleného) Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky, nebo jako člen výboru, popř. v letech 1931/33 a 1945/56 jako předseda Jednoty. Úspěšný rozvoj Jednoty byl také výsledkem jeho snah a proto byl již v roce 1928 jako jeden z prvních jejích členů zvolen čestným členem.

Ocenění jeho práce se projevilo též při založení Československé akademie věd v roce 1953, kdy byl prezidentem republiky jmenován akademikem.

Velmi užitečnou práci vykonal prof. Bydžovský sepsáním učebnic, které, ať jde o středoškolské či vysokoškolské, jsou napsány velmi poutavě a s nevšedním pedagogickým mistrovstvím. Velmi cenné, zvláště ve vysokoškolských učebnicích, jsou doprovázející příklady pro samostatnou práci, které uvádějí jejich čtenáře prvními krůčky k dalším stupínkům jím milované a pěstované vědy.

Akademik Bydžovský i po svém odchodu na trvalý odpočinek zůstal nadále ve spojení se svými žáky a všem, kteří potřebovali jeho radu a pomoc také ochotně poradil a pomohl. Zajímal se také stále o výuku a výsledky matematiky i v základním, popř. středním školství. Tak ve škol. roce 1963/64 uspořádala ZDŠ ve Veselí nad Lužnicí za podpory národního výboru místní matematickou olympiádu, při níž akad. Bydžovský předal osobně ceny a v projevu, který při této příležitosti měl, zdůraznil svou radost z toho, že mohl vědecky pracovat v geometrii.

Akad. Bydžovský zemřel 6. 5. 1969 v nemocnici v Jindřichově Hradci, jeho celoživotní dílo však zůstává a je trvalou vzpomínkou na člověka, který tolik pracoval a tolik dal svému národu.

Na jeho dílo a jeho zásluhy nelze zapomenout.

Karel Drábek

Pozn.: Zhodnocení vědecké práce a práce v reformních komisích akad. Bydžovského najde čtenář např. v článku ŠINDELÁŘ K., *Památka akademika Bohumila Bydžovského*, Časopis pro pěst. matematiky 95 (1970), str. 100—113.